

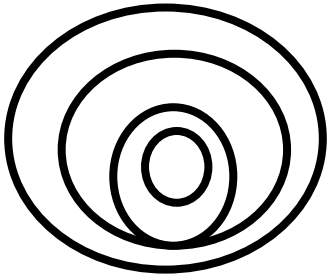
העברת המיפוי החברתי

הקדמה: לפני העברת הסוציומטרי, על המחנך "לחמם" את האווירה ולהזכיר את היעד המשותף: "אני רוצה כיתה עם אווירה של משפחה", "היעד שלנו שנהיה מגובשים וכולם ירגישו חלק ונעים כאן", "אני אבקש מכם משהו בוגר, הבגרות היא לא להזכיר שמות, להתרכז בתהליך" וכדו'.

בשלב הראשון של המיפוי החברתי, יגיש המורה לכל התלמידים דף חלק, ויבקש מכל אחד מהתלמידים לכתוב את שמו בפינה השמאלית העליונה של הדף.

לאחר מכן יבקש המורה מכל אחד מהתלמידים לכתוב את שמותיהם של שלושה תלמידים שאיתם הוא **מעוניין** לשהות בחדר בזמן טיול או לשבת לידם באוטובוס בטיול, ואת שמותיהם של שלושה תלמידים שאיתם הוא **מעדיף שלא** לשהות באותו החדר בטיול או לא לשבת לידם באוטובוס.

לחלופין, המורה יכול להסביר כי לכל אדם ישנם מעגלי קרבה. מעגל הקרובים לו, מעגל הפחות קרובים ומעגל עוד יותר רחוק. המורה יבקש לכתוב את שלושת הילדים שבמעגלי קרבה ושלושה ילדים שאינם נמצאים כלל במעגלי הקרבה. ניתן לצרף איור:

לסיכום השלב הראשון ישאל המורה את התלמידים בכיתה: "איך אתם מרגישים כעת?" לרוב התשובות יהיו: "לא נעים", "קשה", "אני לא מעוניין לכתוב" וכו'.

המורה ידבר על "תעדוף חברתי" או לחלופין על "מעגלי קרבה" – לכל אחד יש מעגלי קרבה משלו וזה לגיטימי. זוהי דינמיקה המתרחשת בתוך קבוצה.

השאלה היא כיצד אנו מתייחסים לאלו שאינם נמצאים ב"מעגלי הקרבה" שלנו. ככל שהכיתה תהיה יותר מגובשת היחס יהיה מכבד וטוב גם למי שאיננו נמצא במעגל הקרבה.

בשלב השני המורה יבקש לרשום שתי דרכים שבהן ניתן לתקן את המצב ולנסות להתיידד עם הילדים שאין ברצונם לשהות איתם בחדר בטיול. המורה יבקש מהתלמידים לשתף ברעיונות שכתבו כדי להתקרב לילדים אלו ויכתוב את הרעיונות השונים על הלוח: "לראות בו את הטוב", "להזמין אותו אליי", "להחמיא לילד", "לכבד אותו במשהו משלי", "דווקא כן לשבת לידו". כסיכום לשלב זה ישאל המורה: "כיצד אתם מרגישים בכיתה כעת?" ההרגשה תהיה יותר חיובית ומפויסת, כיוון שכעת, הם מבינים לעומק כי ביכולתם להשפיע על מערכות יחסים.

בתום מילוי הדפים יאסוף אותם המורה לצורך כימות התוצאות, כפי שיבואר בהמשך.

© כל הזכויות שמורות

taazumot.edu@gmail.com

טל 072-2824691

הנחיות חשובות:

1. יש לשאול שאלה שעניינה הוא חברתי, כגון עם מי אתה רוצה להיות בוועד כיתה? בחדר בטיול שנתי? ולא "ליד מי אתה רוצה לשבת בכיתה?" שאלה שעניינה לא חברתי עלולה להביא להטיית התוצאות, כגון "אני לא רוצה לשבת בכיתה ליד מישהו שמפריע לי להתרכז, אך הוא יכול להיות חבר שלי ולכן אשלול אותו בסוציומטרי".
2. אם תלמיד נעדר מהכיתה, יש לרשום את שמו על הלוח ולהסב את תשומת לב התלמידים לחסרונו. הוראה זו נועדה למנוע הטיה של השאלון, כיוון שהתלמידים כותבים בפתקים בהתאם למי שנוכח בכיתה ולא בהכרח זוכרים את אלו שנעדרים. נוסף על כך, יש לפנות לתלמיד החסר בהקדם ולקבל גם ממנו משוב על בחירותיו ודחיותיו, כדי לקבל את המידע מכלל ילדי הכיתה.
3. בכיתה קטנה, שבה פחות מעשרים תלמידים, יבקש המורה לרשום שני שמות לבחירה ושניים לדחייה.

★ אתגר למחנך:

בטרם תכמת את התוצאות, נסה לכתוב (לפי דעתך) את שמותיהם של שני תלמידים מקובלים, שני תלמידים שקופים ושני תלמידים דחויים. לאחר כימות התוצאות השווה אותן להערכתך.

כימות התוצאות

כימות הנתונים:

יש להיכנס לאתר תעצומות (http://taazumot.org.il/?page_id=864) בו יש קובץ אקסל למיפוי סוציומטרי, עם הנחיות וסרט הדרכה.

יתרון הקובץ הממוחשב בכך שהוא נותן תמונת מצב חברתית בהירה, תוך התייחסות למדדי ההדדיות ובחירות הופכיות (ילד שבחר בחבר שדחה אותו). חברות אחת הדדית מתקרבת ברווחה הנפשית לימלך הכיתה. לכן בבואנו להבין את הרווחה הנפשית של תלמידנו, פרמטר ההדדיות מקבל משמעות (Favazza, 1997).

במיפוי יש לחפש ילדים מקובלים, חברותיים, שקופים, שנויים במחלוקת ודחויים.

ילדים מקובלים: ילדים שקיבלו הרבה בחירות ומעט או אפס דחיות וילדים מחפשים את קרבנם ונהנים ממנה. ילדים אלו זוכים להעדפה חברתית גבוהה והם בעלי השפעה חברתית רבה (באב"ד, 2011; בקר, 2009).

ילדים שנויים במחלוקת: ילדים שקיבלו התייחסות רבה הן בבחירות והן בדחיות, יש להם השפעה רבה על הנעשה בכיתה, ילדים אלו אהודים מאוד על חלק מהחברים אך יש לא מעט מחברי הקבוצה הנרתעים מהם, יש שיראו אותם כמנהיגים שליליים (באב"ד, 2011; בקר, 2009).

ילדים חברתיים: ילדים שקיבלו מעט בחירות וכמעט ללא דחיות. הם מקיימים אינטראקציה חברתית עם מעגל חברים קטן או שיש להם חברות אחת הדדית המחזיקה לאורך זמן. השפעתם החברתית בכיתה נמוכה (בקר, 2009).

ילדים שקופים: ילדים כמעט ללא בחירות וללא דחיות, הם חסרי נוכחות חברתית בכיתה. ילדים אלו חווים לרוב התעלמות. הם מתחלקים לשני סוגים: האחד, ילדים בעלי צורך חברתי נמוך, הנמנעים מיחסי חברות קולניים ואינטנסיביים. הם נהנים מיחסים חברתיים מצומצמים ויודעים להפעיל כישורים חברתיים כאשר הם נדרשים לכך (קיון, 2016). השני, ילדים בעלי צורך חברתי תקין, שאינם באים לידי ביטוי חברתי מסיבות שונות, ובהתנהגותם הנמנעת הם לרוב שקופים לחבריהם. שקיפות זו מסיבה סבל וכאב נפשי כיוון שהיא מביאה עימה את 'צער הפער' – צער על הרצון לחיים חברתיים מלאים יותר ביחס למציאות החברתית הדלה (אברהם, 2018).

ילדים דחויים: ילדים שקיבלו הרבה דחיות וכמעט ללא בחירות. הם חווים העדפה שלילית בסיטואציות חברתיות הבאה לידי ביטוי בדחיה חברתית מסוגים שונים. לעיתים הדחיה מתרחשת בגלל קושי בתפקוד במיומנויות חברתיות של הילד (אברהם, 2018), ולעיתים בגלל תפקוד לקוי עקב קשיים אחרים שאינם מאפשרים לילד להביא את כישוריו החברתיים לידי ביטוי (פלוטניק, 2018).

אתיקה

המיפוי הוא לשימוש פנימי בלבד, חשיפתו עלולה לגרום נזק נפשי. לכן, אין לשתף בשום צורה בתוצאותיו אלא את היועץ והמנהל. **חל איסור לשתף את התלמידים או את הוריהם** בתוצאות המיפוי הכלליות. שיתוף שכזה עלול לגרום נזק בלתי הפיך. אין להראות את הקובץ או לתת נתונים מספרים ממנו.

נקודה למחשבה: מורים שהם גם הורים לילדים הלומדים בבית הספר ירצו לדעת את התוצאות. זה המקום לנהל שיח עם מורים אלו על מציאות זו שבה הם עובדים בבית הספר של ילדיהם, האם מגיעה להם הפריבילגיה לדעת או שמא "היה הורה במקום שאתה הורה".

© כל הזכויות שמורות

taazumot.edu@gmail.com

טלפון: 072-2824691

© כל הזכויות שמורות

טלפון: 072-2824691 taazumot.edu@gmail.com

יד בנימין - ירושלים - מודיעין - גבעת שמואל - ירוחם - אריאל -